

Ikäihmisten ammatillista perhehoitoa Lappiin

Loppuraportti

**1.8.2021-31.12.2022
(jatkoaika 1.1.-31.8.2023)**

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Sisällys

HANKKEEN TOTEUTTAJA.....	3
HANKKEEN NIMI JA HANKETUNNUS.....	3
YHTEENVETO HANKKEESTA	3
RAPORTTI HANKKEEN TOIMINNOISTA	4
Hankkeen tavoitteet ja toiminta.....	4
Hankkeen toteutus	5
Viestintä	10
Hankkeen toteutuksen aikainen organisaatio.....	11
Kustannukset ja rahoitus.....	11
Raportointi ja seuranta	12
HANKKEEN TULOKSET, HAVAINNOT, KOKEMUKSET JA ARVIOINTI.....	13
Hankkeen tulokset.....	13

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

HANKKEEN TOTEUTTAJA

Leader Pohjoisin Lappi ry

HANKKEEN NIMI JA HANKETUNNUS

Hankkeen nimi: Ikäihmisten ammatillista perhehoitoa Lappiin

Hankenumero: 157528

Hankkeen toteutusaika: 1.8.2021 – 31.12.2022 (jatkoaika 1.1.-31.8.2023)

YHTEENVETO HANKKEESTA

Hankkeen päämääränä oli lisätä kustannustehokkaasti ikäihmisten palveluja ja niiden saatavuutta harvaan asutuille alueille Itä- ja Pohjois-Lapissa sekä lisätä työllistymisen ja yrittämisen mahdollisuuksia. Päämääränä oli yhteistyössä kehittää ammatillinen ikäihmisten perhehoito luontevaksi ja pysyväksi palvelumuodoksi kuntien palveluvalikkoon sekä yhdeksi elinkeinon muodoksi. Perhehoitajuuden ja monialayrittäjyyden malleja kehittämällä saadaan työikäistä väestöä pysymään alueella ja kylissä. Hankkeella kehitettiin kuntien toimijoiden ja ikäihmisten ja heidän omaistensa osaamista palveluiden sopimus- ja ostojärjestelmistä.

Hankkeen päätavoitteina oli ikäihmisten ammatillisen perhehoidon kehittäminen toimivaksi palvelumuodoksi ja elinkeinoksi Itä- ja Pohjois-Lapin alueella sekä ammatillisen ikäihmisten perhehoidon mallin kehittäminen. Yhteistyöhankkeella lisättiin tietoa ammatillisesta perhehoidosta tiedottamalla ja infotilaisuuksin sekä hyvien käytänteiden esiin nostamisella pilotoimalla ammatillinen perhekotimalli. Hankkeessa tuettiin ammatillisten perhekotien syntymistä tukemalla yrittäjyyttä suunnittelevia, mm. tuettiin valmennusten ja koulutuksien järjestämistä yhteistyökumppaneiden kanssa ja annettiin sparrausapua liiketoimintamallien kehittämiseen. Hankkeessa avustettiin kuntia/hyvinvointialuetta luomaan ja päivittämään ammatillisen perhehoidon sääntökirjoja ja sopimus pohjia sekä tuettiin toimeksiantosopimus pohjaisia perhehoitajia laajentamaan ammatillisiksi perhehoitajiksi toiminnan kannattavuuden lisäämiseksi.

Hankkeeseen palkattiin projektipäällikkö, joka vastasi hanketoimien toteuttamisesta ja viestinnästä sekä soitealan yritysneuvoja, joka sparrasi ja ohjasi yrittäjyyttä suunnittelevia henkilöitä. Perhehoidon kehittämisen yhteistyökumppaneina toimivat Itä- ja Pohjois-Lapin kunnat ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus.

Hankkeen toiminta-alueena oli Itä- ja Pohjois- Lapin muut kunnat: Utsjoki, Inari, Sodankylä, Savukoski, Salla, Pelkosenniemi ja Kemijärvi. Hankkeen pääasiallisena kohderyhmänä olivat ikäihmisten perhehoitajuudesta ja yrittäjyydestä kiinnostuneet ja ikäihmisten palveluja kehittävät kunta- ja hyvinvointialueen toimijat. Hyödynsaajina alueen maaseudun asukkaat parantuneina palveluina ja lisääntyneinä työtilaisuuksina.

Hanke laitettiin vireille 22.1.2021 ja hanke päätös tuli 19.3.2021. Hanke on Manner-Suomen maaseudun kehittämissuunnitelman (2014–2020) ja Leader Pohjoisin Lappi ry:n Peloton Pohjoisin -strategian mukainen kehittämissuunnitelma. Hanke edistää strategian painopisteen, Elinvoiman kulmakivet – palvelut ja infra toteutumista. Hanke oli muu yhteistyöhankke. Sopimukseen pohjautuvaa yhteistyötä tehtiin Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen hallinnoiman Tulevaisuuden sote-keskus – hankkeen ja hankealueen kuntien (Utsjoki,

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Inari, Sodankylä, Savukoski, Pelkosenniemi, Salla ja Kemijärvi) kanssa. Hankkeen toteutusaika oli 1.8.2021-31.12.2022 ja hankkeelle myönnettiin jatkoaika 1.1.-31.8.2023.

Hankkeen projektipäällikkö aloitti työnsä 1.8.2021 ja sotealan yritysneuvoja 1.1.2022. Toimipisteenä oli Sodankylä. Hankkeen jatkoajalla projektipäällikkö työskenteli 50 % työajalla.

Hankkeelle nimettiin ohjausryhmä, joka koostui hankkeessa mukana olevien kuntien sosiaali- ja elinkeinotoimien edustajista sekä Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen edustajasta. Ohjausryhmässä toimivat seuraavat henkilöt:

- Henna Kontsas, Leader Pohjoisin Lappi ry, toiminnanjohtaja
- Nanna Miettunen, perusturvajohtaja, Utsjoen kunta (Hankkeen viimeisessä ohjausryhmän kokouksessa 29.3.2023 sosiaalipalvelujen ohjaaja Kaisa Karhu-Härkönen)
- Sanna Aikio, yritysneuvoja, Inarin kunta. 16.2.2022 lähtien kansainvälisten asioiden koordinaattori Eila Rimpiläinen, Inarin kunta. 11.10.2022 alkaen yritysneuvoja Minna Vesterinen, Inarin kunta
- Anitta Mikkola, projektipäällikkö, Sodankylän kunta (Hankkeen viimeisessä ohjausryhmän kokouksessa 29.3.2023 Lapin hyvinvointialueelta ikäihmisten palvelujen päällikkö Maaret Siikaluoma)
- Eeva-Maria Majjala, kunnanjohtaja, Savukosken kunta
- Anita Lindqvist, palvelukodin johtaja, Pelkosenniemen kunta
- Terttu Hannula, sosiaalityöntekijä, Sallan kunta
- Päivi Piisilä, hoiva- ja hoitotyön johtaja, Kemijärven kaupunki
- Eeva Patokoski, ikäihmisten palvelujen suunnittelija, Tulevaisuuden sote-keskus Lapissa -hanke, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus. 2. 3. 2022 lähtien ikäihmisten palvelujen suunnittelija Ringa Härkönen.

Ohjausryhmä kokoontui neljä kertaa hankkeen aikana. Kokoukset järjestettiin Teams-yhteyden välityksellä.

RAPORTTI HANKKEEN TOIMINNOISTA

Hankkeen tavoitteet ja toiminta

Hankkeen päämääränä oli lisätä kustannustehokkaasti ikäihmisten palveluja ja niiden saatavuutta harvaan asutuille alueille Itä- ja Pohjois-Lapissa sekä lisätä työllistymisen ja yrittämisen mahdollisuuksia. Päämääränä oli yhteistyössä kehittää ammatillinen ikäihmisten perhehoito luontevaksi ja pysyväksi palvelumuodoksi sekä elinkeinoksi. Perhehoitajuuden ja monitoimijuuden malleja kehittämällä saadaan työikäistä väestöä pysymään alueella ja kylissä. Hankkeella kehitettiin kuntien toimijoiden ja ikäihmisten ja heidän omaistensa osamista palveluiden sopimus- ja ostojärjestelmistä.

Hankkeen yleistavoitteet

Hankkeen päätavoitteita olivat:

1. Ammatillisen ikäihmisten perhehoidon kehittäminen toimivaksi palvelumuodoksi ja elinkeinoksi Itä- ja Pohjois-Lapin alueella
2. Ammatillisen ikäihmisten perhehoidon mallin kehittäminen Itä- ja Pohjois-Lapin alueelle

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Hankkeen erityistavoitteet

Hankkeen erityistavoitteita olivat:

- ammatillisen perhekotimallin pilotoiminen ja kokemuksellisen tiedon levittäminen ammatillisesta perhehoidosta yhteistyössä kuntien ja POSKE:n kanssa.
- tuoda alueelle sote-alan asiantuntijuutta yritysneuvontapalveluihin edistämään ammatillisen perhekotien perustamista alueelle
- auttaa kuntia kehittämään omia toimintakäytänteitään soteyrittäjyyttä/perhehoitajuutta suosivaksi
- lisätä yleistä tietoisuutta ammatillisesta perhehoidosta ja ikäihmisten perhehoidosta ja sen eri toimintamalleista sekä lisätä yleistä tietoisuutta perhehoidosta elinkeinona ja yrittäjyyden muotona
- perhehoitotoiminnan mallintaminen osaksi olemassa olevaa maaseutuyrittäjyyttä ja green care toiminnan hyödyntäminen perhehoidossa
- tuottaa vertailutietoa erilaisten ikäihmisten perhehoitomuotojen ja perhekotimallien kustannuksista ja kannattavuudesta yhteistyössä kuntien elinkeinotoimien kanssa.
- rakentaa perhehoitajien/yrittäjien välistä sekä yrittäjien ja kunnan välistä yhteistyötä sotepalvelujen tuottamiseen ja organisoimiseen
- lisätä potentiaalisten perhehoitajien/yrittäjien kiinnostusta soteyrittäjyyteen ja hankkeen tukemana aikaansaada uusia perhehoitajia tai perhehoitajayrittäjiä niin, että ikäihmisten perhehoitoa on tarjolla kaikissa kunnissa
- tukea kuntia perhehoidon valmennusten järjestämisessä
- tukea ja ohjata aloittavia perhehoitajia

Määrälliset tavoitteet:

- Hankkeen järjestämiin kaikille avoimiin tilaisuuksiin osallistuneiden määrä, 400 henkilöä
- Ammatillisen perhehoidon koulutuksiin osallistuvat, 50 henkilöä
- Uudet ammatilliset perhekodit, 2 kpl
- Ikäihmisten ammatillisen perhehoidon -opas, 1 kpl
- Ikäihmisten ammatillisen perhehoidon mallinnus, 1 kpl

Hankkeen toteutus

Yhteistyö eri toimijoiden kanssa

Hanke kuntien toimijoiden kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä ikäihmisten perhehoidon kehittämiseksi. Kuntien kanssa pidettiin etäyhteydellä suunnittelupalavereita. Palavereissa käytiin läpi ikäihmisten perhehoidon tilannetta kunnassa ja suunniteltiin jatkotoimia. Joissakin kunnissa jo toteutettiin ikäihmisten perhehoitoa ja tarvittiin toimintojen laajentamista ja uusien perhehoitajien sekä toimijoiden ohjaamista. Infotilaisuuksien ja tiedottamisen avulla kunnista etsittiin perhehoidosta kiinnostuneita, jotka osallistuivat ennakovalmennuskursseille. Tarvittaessa kunnissa tehtiin kiinteistöjen arviointikäyntejä ja tuettiin kuntien toimijoita perhehoidon aloittamisessa. Hankkeen lopussa tehtiin yhteistyötä uuden Lapin hyvinvointialueen ikäihmisten palvelujen toimijoiden kanssa. Hyvinvointialueen valmistelijoiden kanssa käytiin läpi ammatillisen ja toimeksiantosuhteisen perhehoidon toimintaohjeet v. 2022. Hyvinvointialueelle muodostettiin uusi organisaatio v. 2023 alussa ja ikäihmisten palvelujen toimijoiden kanssa käsiteltiin perhehoidon toteuttamista Lapin alueella.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Hankkeen yhteistyökumppanina on toiminut Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön rahoittama ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen hallinnoima Tulevaisuuden sote-keskus -hanke. Hankkeen ikäihmisten palvelujen suunnittelijan kanssa on pidetty säännöllisesti yhteistyöpalavereita. Ikäihmisten perhehoitoa on kehitetty yhdessä mm. pitämällä yhteisiä koulutustilaisuuksia ja verkostopalavereita. Suunnittelija on osallistunut myös hankkeemme järjestämiin koulutuksiin ja infotilaisuuksiin. Hankkeen toiminta-aikana Lapissa aloitti myös STM:n rahoittama ja Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen hallinnoima Ikäystävällinen Lappi -hanke, jonka suunnittelija osallistui myös yhteistyöpalaverihimme.

Perhehoitoliiton ikäihmisten perhehoidon asiantuntijoiden kanssa tehtiin paljon yhteistyötä hankkeen aikana. Hanketyöntekijät osallistuivat Perhehoitoliiton järjestämiin ikäihmisten perhehoidon kehittämispäiviin ja verkostopäiviin sekä koulutuksiin. Hankkeessa ostettiin kuntien toimijoille ja perhehoitajille suunnattuja etäkoulutuksia Perhehoitoliitolta. Hankkeen lopussa pidettiin aikaisemmin valmentajiksi koulutetuille terveydenhuollon ammattilaisille ohjauspäivä Rovaniemellä. Perhehoidon asiantuntijoilta saatiin monenlaista tukea ja neuvoja erilaisissa perhehoidon käytäntöjen ongelmatilanteissa, joita tuli vastaan, kun perhehoitajat aloittivat työnsä kunnissa ja kun siirryttiin hyvinvointialueelle.

Itä-Suomessa toimivien ikäihmisten perhehoidon kehittäjien ja alueellisten koordinaattoreiden kanssa on tehty arvokasta yhteistyötä ja pidetty säännöllisesti yhteistyöpalavereita. Kiteen kristillisen kansanopiston hallinnoiman Perhehoito elinkeinona -hankkeen toimijoiden kanssa tehtiin yhteistyötä sen toiminta-aikana ja hanketyöntekijät osallistuivat sen järjestämään ikäihmisten perhehoidon luontomenetelmien koulutukseen. Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan hyvinvointialueiden ikäihmisten perhehoidon koordinaattoreiden kanssa on vaihdettu kokemuksia ja yhteistyössä tehtiin ammatilliselle ikäihmisten perhehoidolle pohja sääntökirjaa varten. Itä-Suomessa ammatillisia perhekoteja on ollut jo pidemmän aikaa useampia. Etelä-Savon hyvinvointialueen koordinaattori on ollut esittelemässä perhehoidon alueellisen järjestämisen mallia hankkeen tilaisuuksissa.

Ikäihmisten perhehoidon ennakovalmennuskurssit

Hankkeessa jatkettiin aikaisemmissa hankkeissa kehitetyn ikäihmisten perhehoidon etävalmennuskurssien toteuttamista. Hanketyöntekijät olivat Perhehoitoliiton järjestämän koulutuksen käyneitä ja kurssien sisältö toteutettiin Perhehoitoliiton kehittämän valmennuskansion pohjalta. Etänä toteutettavassa kurssissa toiminnallisten menetelmien sijasta toteutettiin erilaisia ryhmätöitä. Kurssilaisten kanssa tutustuttiin videoiden avulla erilaisiin perhekoteihin ja perhehoidon muotoihin sekä vierailtiin etänä Lapissa jo toimivissa perhekodeissa ja haastateltiin perhehoitajia.

Hankkeen aikana toteutettiin neljä eri valmennuskurssia, yhteensä valmennettavia oli 32 henkilöä ja valmennustilaisuuksia oli yhteensä 24. Kaikilla kurssilaisista oli ennestään kokemusta ikäihmisten hoitamisesta joko työn kautta tai omien omaistensa hoitamisen kautta. Kurssilaisilla 15 henkilöllä oli jokin sosiaali- tai terveysalan koulutus, 9 heistä oli lähihoitajaa. Valmennuskurssit vedettiin parityönä. Jokaisella kurssilla oli osallistujia eri kunnista, tämä olikin etävalmennuskurssin toteuttamisen etu. Valmennetuista 11 henkilöä aloitti perhehoitajana toimimisen jo hankkeena ja useilla aloittaminen oli suunnitteilla vuoden sisällä. Valmennustapaamiset toteutettiin parityöskentelynä. Yhden kurssin vetäjäparina toimi Lapin ammattikorkeakoulun geronomiopiskelija, joka suoritti harjoitteluaan hankkeessa. Myös hän oli aikaisemmin käynyt Perhehoitoliiton valmentajakoulutuksen.

Hankkeen lopussa pidettiin aikaisemman hankkeen järjestämän valmentajien koulutuksen ohjauspäivä. Kouluttajana toimi Perhehoitoliiton asiantuntija. Valmentajien koulutuksen tavoitteena oli saada valmennuksille

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

jatkuvuutta Lapissa sekä turvata ikäihmisten perhehoitajien saatavuutta tulevaisuudessa. Kouluttajat voisivat jatkossa vetää hyvinvointialueen yhteisiä valmennusryhmiä.

Ikäihmisten ammatillisen perhehoidon opas ja mallinnus

Hankkeessa suunniteltiin ja koottiin ikäihmisten ammatillisen perhehoitajan opas (LIITE 1). Ammatillinen perhekoti on yksityinen sosiaalipalveluja tuottava yritys, jota sääntelee perhehoitolain lisäksi laki yksityisistä sosiaalipalveluista. Perhehoitajan on perustettava ensin oma yritys. Ammatillisen perhekodin on haettava toimilupa aluehallintovirastosta. Luvan hakemista perhehoitajan on laadittava toimintasuunnitelma, omavalvontasuunnitelma ja lääkehoidon suunnitelma sekä paloturvallisuuteen liittyvä pelastussuunnitelma. Ammatillisen perhekodin aloitusvaiheessa tarvitaan monia yhteydenottoja eri viranomaisiin sekä sosiaalipalvelujen muihin toimijoihin. Alueen ikäihmisten palvelutarpeita on myös kartoitettava ja tutustuttava sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmän toimintaan alueella. Oppaan avulla perhehoitaja saa yleisen käsityksen siitä, mitä ikäihmisten ammatillinen perhehoito on ja miten sitä toteutetaan. Hän voi miettiä eri perhekotimallien vaihtoehtoja ja saada eväitä oman liiketoimintasuunnitelmansa laatimiseen. Oppaan avulla hän voi punnita sitä, mikä olisi hyvä vaihtoehto hänen ja hänen perheensä elämäntilanteessa ja miten eri perhehoidon muotoja voisi soveltaa hänelle parhaalla tavalla kodin tilat tai erilaiset kiinteistövaihtoehdot huomioiden. Ammatillinen perhehoitaja tarvitsee alussa myös paljon rohkaisua ja luottamusta siihen, että hän tulee pärjäämään perhehoitoyrittäjänä.

Hankkeessa toteutettiin myös ikäihmisten ammatillisen perhehoidon mallinnus, jonka tarkoituksena on ohjata ammatillista perhekotitoimintaa suunnittelevia ja ohjaus- ja neuvontapalveluja tuottavia toimijoita (LIITE 2).

Kiinteistöjen arviointikäynnit

Hankkeen aikana käytiin arvioimassa erilaisia kiinteistöjä 20 kertaa, yhteensä arvioitavia kiinteistöjä oli 17. Yhteen kunnan omistamaan kiinteistöön tehtiin kolme käyntiä. Arvioitavia kiinteistöjä oli eri puolilla hankkealuetta. Arviointiin vaikutti se, suunnitteliko perhehoitaja ammatillista vai toimeksiantosuhteista perhekotia. Aluehallintoviraston vaatimukset ammatillisen perhekodin esteettömyydelle ovat vaativammat. Useimmat arviointikäynnit tehtiin perhehoidosta kiinnostuneiden omiin koteihin. Myös monia kuntien omistamia kiinteistöjä käytiin arvioimassa. Arviointikäynneillä oli useimmiten mukana perhehoidosta kiinnostuneet henkilöt. Jos perhehoitaja oli jo ollut oman kunnan kanssa neuvottelemassa perhehoidon aloittamisesta, kiinteistön arviointikäynnillä oli mukana myös kunnan toimijoita. Hankkeen aikana aloittaneiden perhekotien kiinteistöt kunnat hyväksyivät arviointikäyntien perusteella perhehoitoon sopiviksi.

Kiinteistöjä arvioitiin myös toiminnan taloudellisen kannattavuuden kannalta. Kiinteistön koko ja huonetilat ratkaisivat sen, miten monta hoidettavaa tiloissa voisi olla ja voisiko perhehoitajia olla yksi tai kaksi kerrallaan sekä minkä muotoista perhehoitoa tiloissa voisi toteuttaa. Jotkut arvioivat tilat olivat kunnan omistuksessa eikä niissä vielä ollut perhehoitajaa.

Hanketyöntekijät etsivät myös ammatilliseen perhehoitoon sopivia kiinteistöjä. Esimerkiksi Sallasta löytyi sopiva yksityisen omistama kiinteistö, mutta tiedottamisesta huolimatta siihen ei hankkeen aikana löytynyt perhekodin pitäjää. Ammatillisia perhehoitajia etsittiin tiedottamalla hankkeen infotilaisuuksissa ja somekanavilla, jättämällä ilmoituksia ammattikorkeakoulun ilmoitustauluille ja laittamalla ilmoitus Tehy-lehteen.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Perustetut ikäihmisten perhekodit, perhehoitajien ohjaus ja tukeminen, perhekotien esitteet ja perhehoitajien verkostotapaamiset

Ennen hanketta hankealueella toimi kolme toimivaa perhekotia: Sodankylän Tuovisen perhekoti, Pelkosenniemen Verkkorannan perhekoti ja Savukosken ammatillinen perhekoti Korvatunturin Kotikontu. Koko Lapissa toimi ennen hankkeen alkua yhteensä 10 perhekotia. Hankkeen aikana perustettiin hankealueelle 4 uutta toimeksiantoista ikäihmisten perhekotia:

- Kairalan perhekoti Pelkosenniemen Kairalan kylässä avautui alkukesästä 2022. Kairalan perhekoti tarjoaa lyhytaikaista perhehoitoa. Perhehoitaja toteutti haaveensa pohjoiseen muutosta ja perusti Pelkosenniemelle perhekodin. Hanke oli perhehoitajan apuna sopivan perhekotikiinteistön etsimisessä. Sopiva vuokra-asunto löytyi hankkeen tekemän facebook-ilmoituksen kautta. Hanke järjesti perhekodissa avoimet ovet- tutustumispäivän syksyllä -22.
- Simolan perhekoti Sodankylän Kukasjärvellä avautui kesällä 2022. Perhehoitaja kävi hankkeen järjestämän ennakovalmennuksen keväällä -22. Simolan perhekoti tarjoaa lyhytaikaista perhehoitoa. Perhehoitaja tarjoaa satunnaisesti myös kiertävää perhehoitoa ikäihmisten omaan kotiin. Hanke tuki perhehoitajaa toiminnan aloituksessa. Hanke järjesti perhekodissa avoimet-ovet tutustumispäivän syksyllä -22.
- Hankkeen aikana valmennuksen käyneet henkilöt aloittivat perhehoidon omille sukulaisilleen perhehoitajana ja sijaisena Inarissa.
- Perhekoti Metsätähteä suunniteltiin pitkään Sodankylään ja se avautui alkuvuodesta 2023. Perhehoitajapariskunta tarjoaa pitkäaikaista perhehoitoa. Mahdollisuus myös lyhytaikaiseen sekä osavuorokautiseen perhehoitoon. Perhekotikiinteistö on Sodankylän kunnan vuokrakiinteistö, jossa hyvinvointialue toimii välivuokraajana. Hanke osallistui tulojen ja menojen suunnitteluun ja tuki perhehoitajapariskuntaa ja kuntaa toiminnan aloituksessa.

Asiakkaan omaan kotiin annettavaa perhehoitoa oli ennen hanketta jo Sodankylässä, Inarissa ja Kemijärvellä, joista Sodankylään ja Kemijärvelle tuli hankkeen aikana uusia kiertäviä perhehoitajia. Hankkeen aikana kotiin annettavaa perhehoitoa aloitettiin myös Pelkosenniemellä ja Sallassa.

Hankkeen työntekijät ohjasivat kaikkia aloittavia perhehoitajia, myös aikaisemmin jo aloittaneita perhehoitajia, monissa erilaisissa ongelmakohdissa. Perhehoitajia myös rohkaistiin ja kannustettiin heidän työssään. Yhteensä ohjaukset oli 153 kpl.

Edellisessä hankkeessa tehtyjä ikäihmisten perhekotien liiketoimintasuunnitelma- ja kannattavuuslaskelmapohjiin päivitettiin hyvinvointialueen myötä tulleet uudet tiedot. Päivitys ostettiin myös tällä kertaa yrityskonsultointia tarjoavalta Tiedosta Oy:ltä. Laskentapohjassa on huomioituna mm. eri perhehoitomuotoja, asiakasmääriä, kuntien maksamia palkkioita ja kulukorvauksia sekä perhehoidon aiheuttamia menoja. Ammatillisen perhehoidon laskentapohjassa huomioitiin liiketoiminnasta aiheutuvat kulut. Ammatillista perhehoitoa suunnitteleva voi hyödyntää laadittuja pohjia mm. yrityksen resurssien arviointiin, starttirahahakemukseen tai haussa toiminnalleen investointitukea. Pohjat ovat käytettävissä Leader Pohjoisin Lappi ry:n kotisivuilla ja niitä voi hyödyntää myös kuntien elinkeinotoimien yritysneuvojat.

Kuten aikaisemmin perustetuissa, myös tämän hankkeen aikana perustetuissa perhekoteissa green care-toiminnalla on tärkeä rooli perhehoidossa. Perhekoteja ympäröivä luonto, maaseutu ympäristö ja kotieläimet

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

antavat päivittäin virikkeitä ikäihmisille. Perhekotien ympäröivässä luonnossa retkeillään ja luonnossa tapahtuvia vuodenaikojen vaihteluja seurataan. Kokemukset luonnossa elvyttävät ja kuntouttavat ikäihmisiä.

Perhekodeille laadittiin omia esitteitä hankkeen aikana tiedottamista ja markkinointia varten. Esitteiden pohjana käytettiin Perhehoitoliiton esitepohjaa, johon liitettiin perhekodista ja perhehoitajista kuvia ja esittelytekstejä sekä yhteystietoja (LIITE 3). Esitteiden avulla myös kunnantoimijat voivat tiedottaa kuntansa perhekodeista ja antaa esitteitä ikäihmisille ja omaisille. Hankkeessa laadittiin myös yleinen esite ammatillisesta ikäihmisten perhehoidosta, jota jaettiin infotilaisuuksissa ja sähköisesti.

Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen järjestämiin kuukausittaisiin ikäihmisten perhehoitajien verkostotapaamisiin osallistuttiin hankkeen aikana. Etätapaamisissa keskusteltiin erilaisissa perhehoidon haasteista ja onnistumisista, asiakkaiden saamisesta, markkinoinnista, täydennyskoulutuksista ja muista esille nousevista asioista. Hanke aloitti myös ammatillisten perhehoitajien verkostotapaamiset, joihin osallistui ammatillisia perhehoitajia myös Itä- ja Etelä-Suomesta. Näissä tapaamisissa keskusteltiin ja vaihdettiin kokemuksia erityisesti ammatillisen perhehoidon ja sotealan yrittämisen kysymyksistä.

Ikäihmisten perhehoidon ja sosiaali- ja terveysalan yrittäjyyden koulutukset

Hankkeen aikana järjestettiin 25 erilaista koulutus- ja verkostoitumistilaisuutta. Seitsemän perhehoitajien verkostoitumistilaisuutta järjestettiin yhteistyössä Tulevaisuuden sote-keskus -hankkeen suunnittelijan kanssa. Muut koulutukset järjestettiin etänä paitsi ikäihmisten perhehoidon päivät Savukoskella ja ikäihmisten perhehoidon valmentajien ohjaus ja valmennusten suunnittelun koulutus Rovaniemellä.

Seitsemässä etätilaisuudessa esiteltiin ikäihmisten perhehoitoa yleisesti ja ammatillisen perhehoidon erityispiirteitä sekä tutustuttiin etänä erilaisiin ikäihmisten perhekoteihin. Tilaisuudet olivat suunnattu perhehoidosta kiinnostuneille ja kuntin sekä myöhemmin hyvinvointialueen toimijoille. Tilaisuuksissa oli runsaasti osallistujia ja tietoa perhehoidosta saatiin hyvin jaettua.

Viidessä koulutustilaisuudessa mukana olivat Perhehoitoliiton ikäihmisten perhehoidon asiantuntijat. Hyvinvointialueen aloitettua toimintansa v. 2023 alussa järjestettiin vielä kaksi koulutusta perhehoitajille ja toimijoille. Näissä koulutuksissa käytiin läpi uusien toimintaohjeiden soveltamista käytäntöön.

Hankkeen aikana järjestettiin myös neljä tutustumistilaisuutta erilaisiin perhekoteihin. Tilaisuuksiin osallistui yhteensä 52 osallistujaa.

Hanke järjesti myös yhden koulutusiltapäivän aiheena perhehoito elinkeinona ja kaksi sote-yrittäjyys -teemaista koulutusta. Koulutukset olivat suunnattu perhehoitajille, perhehoitoa tai soteyrittäjyyttä suunnitteleville ja yritysneuvojille. Tilaisuuksissa omaa toimintaansa esittelivät pienet paikalliset sotealan yrittäjät.

Yhteensä koulutustilaisuuksiin osallistui 303 henkilöä.

Palveluyrittäjien ja yrittäjyydestä kiinnostuneiden ohjaaminen

Hankkeen aikana ohjattiin Sotealan palveluyrittäjyydestä kiinnostuneita ja jo yrittäjinä toimivia 54 ohjauskertaa. Yhteensä ohjattavia oli 22 henkilöä. Ohjauskerrat olivat henkilökohtaisia ja tapahtuivat joko paikan päällä, puhelimitse tai etäyhteydellä. Ohjattavista yrittäjistä 13 oli sellaisia, joita ohjattiin pelkästään sotealan yrittäjyydessä. Muut ohjattavat olivat ammatillisia perhehoitajia tai perhehoitajia, jotka toivat perhehoitajuuden

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

ohessa sotealan yrittäjinä tai suunnittelivat alkavansa yrittäjiksi. Kaikki ohjattavat toimivat tai suunnittelivat toimivansa kotiapu- tai kotihoivayrittäjinä.

Alkavia yrittäjiä ohjattiin ilmoituksen varaisten sosiaalipalvelujen hakemusten tekemisessä, hakeutumisessa palvelusetelyrittäjiksi ja toimintasuunnitelmien tekemisessä. Myös asiakassuunnitelmien ja -sopimusten lomakkeiden teossa ohjattiin, koska niitä verottaja edellyttää arvonlisäverottomien palvelujen tuottajilta. Asiakaspapereiden käsittelemisessä ja säilyttämisessä annettiin henkilökohtaista ohjausta. Yrittäjinä jo toimivia ohjattiin yhteistyössä kunnan kanssa yleisesti ja asiakastapausten yhteydessä. Myös hinnoittelusta käytiin keskustelua yrittäjien kanssa. Asiakkaiden hankintaan annettiin myös ohjausta joillekin yrittäjille. Hyvinvointialueen aloittaessa v. 2023 käytiin yrittäjien kanssa keskustelua muutoksista maksatusjärjestelmistä.

Muutamia sotealan yrittäjiä kiinnosti myös hankkeen järjestämät etäseminaarit ammatillisesta perhehoidosta. He pohtivat yritystoimintansa mahdollisuutta laajentaa ammatilliseen perhehoitoon. Kahden yrittäjän kanssa käytiin arvioimassa tiloja ammatillisen perhehoitotoiminnan kannalta, mutta asia ei hankkeen aikana edennyt yrittäjien taholta pidemmälle.

Viestintä

Infotilaisuudet

Ikäihmisten ammatillista perhehoitoa ja yleisesti perhehoitoa esiteltiin hankkeen tai jonkin muun organisaation järjestämissä infotilaisuuksissa yhteensä 40 kertaa hankeaikana. Tilaisuuksissa oli yhteensä 462 osallistujaa. Infotilaisuuksia pidettiin perhehoidosta kiinnostuneille, kuntien sotepalveluissa ja yrityspalveluissa toimiville, kylien asukkaille, kuntien luottamushenkilöille, kiinteistöväliittäjille, työvoimaviranomaisille, sotealan opiskelijoille ja hyvinvointialueen luottamushenkilöille sekä hyvinvointialueen ikäihmisten palvelujen toimijoille. Infotilaisuuksista 13 järjestettiin paikan päällä ja muut etänä. Etätilaisuuksien osallistujamäärä on vaikea arvioida, koska samalla tietokoneella on usein ollut monta kuulijaa kunnissa ja oppilaitoksissa. Infotilaisuuksissa jaettiin tietoa ikäihmisten ammatillisesta perhehoidosta, yleisesti perhehoidosta ja palveluyrittäjyydestä. Tilaisuuksissa saatiin kerättyä ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneita henkilöitä valmennusryhmiin ja ohjattavaksi palveluyrittäjyydestä kiinnostuneita henkilöitä.

Hankkeesta tiedotettiin myös laatimalla hanke-esite, jota jaettiin infotilaisuuksissa. Infotilaisuuksissa jaettiin myös yleisesitteitä ammatillisesta perhehoidosta ja ikäihmisten perhehoidosta, perhehoidon tietopaketteja ja Perhehoito-lehtiä. Hanke-esitettä jaettiin myös sähköisesti yhteydenotoissa. Etäinfotilaisuuksissa materiaaleja jaettiin sähköisesti.

Hankkeen internetsivut

Hankkeessa käytettiin edellisen hankkeen web-sivujen osoitetta. Sivut sijaitsevat Leader Pohjoisin Lappi ry:n pääsivujen alla. (<https://www.pohjoisinlappi.fi/perhehoitoa-ja-palveluyrittajyytta/>). Hankkeen web-sivuilla kerrottiin hankkeesta ja sen tavoitteista, ammatillisesta ja toimeksiantosuhteisesta ikäihmisten perhehoidosta sekä palveluyrittäjäksi ryhtymisestä kiinnostuneille ja kuntien toimijoille. Sivulla on myös luettelo Lapin alueella toimivista ikäihmisten perhekodeista ja linkki jokaisen omaan esitteeseen. Perhehoitajien luvalla tiedot luovutettiin uudelle hyvinvointialueelle, joka laittoi tiedot ja linkit omille sivuilleen. Hankkeen sivustolta löytyi myös aikaisemmassa hankkeessa tehdyt oppaat ja tässä hankkeessa tehty ammatillisen perhehoidon opas sekä perhekotien kannattavuuslaskelmapohjat. Yhteystiedot sivuilta löytyivät tiedot hanketyöntekijöistä.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Somepäivitykset

Pääasialliset sosiaalisen median päivitykset tehtiin hankkeen nimellä olevalle hankkeen omalle sivulle, joka on Leader Pohjoisin Lappi –Facebook-ryhmän alisivu. Facebook-päivityksiä tehtiin ajankohtaisista asioista päivittäin tai viikoittain ja jaettiin artikkeleita ja uutisia, jotka käsittelivät ikäihmisten perhehoitoa. Some-päivityksiä jaettiin mahdollisuuksien ja tilanteen mukaan myös muissa somekanavissa. Facebook-ryhmässä oli 316 jäsentä.

Lehtiartikkelit

Lehtiartikkeleita hankkeesta ja perhehoidosta sekä sote-palveluyrittäjyydestä julkaistiin yhteensä 7 kpl hankkeen aikana. Viisi artikkelia julkaistiin paikallisissa lehdissä; Sompio-lehdessä, Koti-Lapissa ja Kotikulmilla-lehdessä. Hankkeen alussa Sodankylän paikallislehti Sompiossa oli artikkeli, joka esitteli hanketta ja hanketyöntekijöitä. Alueellisessa Lapin Kansa -lehdessä julkaistiin juttu, joka käsitteli ikäihmisten perhehoidon yleisty- mistä Lapissa. Lapin Leader-ryhmien tiedotuslehti Lapin Keinossa julkaistiin artikkeli, jonka mukaan perhehoi- dolla voidaan vastata osaltaan sote-haasteisiin. Muissa lehtijutuissa toimittaja oli vierailut uusissa hankkeen aikana avatuissa perhekodeissa ja haastatteli perhehoitajaa ja hanketyöntekijöitä. Lehtiartikkelit, liitteet 4-10.

Podcast ikäihmisten perhehoidosta

Hankkeen loppuvaiheessa ostettiin Insane Empire Oy:n Studio Empirelta ikäihmisten perhehoidosta kertova podcast. Sitä varten haastateltiin projektipäällikköä ja kahta perhehoitajapariskuntaa. Annika Kartano teki käsikirjoituksen ja haastatteli sekä teki editoinnin. Podcastin pituus oli n. 60 min. ja se ilmestyi Kartanon hal- linnoimalla ”Maaseudun mahdollisuudet” – alustalla sekä levitettiin myös muille alustoille. Perhehoidosta ja ammatillisesta perhehoidosta kiinnostuneet voivat käydä itselleen sopivana ajankohtana kuuntelemassa tie- toa ja kokemuksia perhehoidosta hankkeen jälkeen.

Hankkeen toteutuksen aikainen organisaatio

Hankkeen johtajana toimi Leader Pohjoisin Lappi ry:n toiminnanjohtaja. Hankkeen projektipäällikkönä toimi 1.8. 2021 – 31.5.2023 Tuulikki Ahola Sodankylän toimitiloissa. Projektipäällikkö vastasi kokonaistoteutuk- sesta yhteistyössä hankkeen yhteistyökumppaneiden ja viranomaistoimijoiden kanssa.

Sotealan yritysneuvojana hankkeessa toimi 1.1.- 31.12.2022 Saija Reijo toimipisteenään myös Sodankylä. Neuvoja sparrasi ja ohjasi yrittäjyyttä suunnittelevia henkilöitä, ohjeisti liiketoiminnan suunnittelussa ja toi- mialaan liittyvien sopimusten ja lupien kanssa. Hän valmisteli kaikille avoimia liiketoimintasuunnitelma- ja laskelmapohjia sekä sopimus pohjia. Yritysneuvoja toi asiantuntijuuttaan niin alueellisiin SYP-verkostoihin, että kuntien eri toimialoille.

Leader Pohjoisin Lappi ry:n hanke- ja maksatusneuvoja vastasi hankkeen taloushallinnosta.

Kustannukset ja rahoitus

Hankkeen aikana haettiin kustannuksiin muutoksia 11.10.2022 ohjausryhmän kokouksessa matkakuluista 5000,20 € palkkoihin ja flatrateen, 700 €muihin kuluihin sekä 700 € tilavuokrista palkkioihin.

Kustannukset:

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Kustannuslaji	Muutuskustannusarvio 8.11.2022	Toteutunut
Palkat	130 968,00	129 299,95
Palkkiot	700,00	250,00
Muut tilavuokrat	1 300,00	435,00
Ostopalvelut	13 000,00	14 006,86
Matkat	11 686,80	10 988,51
Muut kulut	2 700,00	2 135,40
Flat rate 15 %	19 645,20	19 387,48
Yhteensä	180 000,00	176 503,20

Rahoitus:

EU ja valtio	141 202,56
Kunta	35 300,64
Yhteensä	176 503,20

Raportointi ja seuranta

Hankkeen neljässä ohjausryhmän kokouksessa käsiteltiin hankkeen kulku, toteutuneet toimenpiteet, toimitasuunnitelmat, rahoitus ja talousseuranta, muutos- ja maksatushakemukset ja hankkeen loppuraportti liitteineen sekä annettiin lausunto hankkeen toteutuksesta. Leader Pohjoisin Lappi ry:n hallituksen kokousten yhteydessä käsiteltiin tiivistelmät hankkeen toiminnoista hallitusten kokousten välisenä ajanjaksona ja sen hetkisestä tilanteesta toimenpiteissä ja taloudessa. Maksatusjaksojen yhteydessä Lapin ELY-keskukselle toimitettiin tiivistelmät hankkeen toiminnoista.

Leader Pohjoisin Lappi ry:n toiminnanohjausjärjestelmään raportointiin mm. työaika, työn sisältö, sidosryhmien ja asiakkaiden tapaamiset, kokoukset ja muut merkittävät asiat. Lisäksi kerättiin taulukkomuotoon seu-

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

rantatietoja infotilaisuuksista, valmennuskursseista, perhekotien tutustumiskäynneistä, kiinteistöjen arviointikäynneistä, perhehoitajien ja palveluyrittäjien ohjauksista, järjestetyistä seminaareista, omasta koulutukseen osallistumisesta, tiedotteista, perhekotiesitteistä, lehtijutuista ja some-päivityksistä. Tilaisuuksista kerättiin osallistujalistat, jotka koottiin hankkeen kansioon. Etätilaisuuksista tulostettiin Teams-osallistujalistat.

Hankkeen edistymistä seurattiin ja itsearviointia tehtiin keskustelemalla ja tekemällä yhteistyötä. Hankepalaverit pidettiin useita viikossa. Palaverissa käytiin läpi ajankohtaiset asiat, tarkistettiin toimenpiteitä ja tavoitteita sekä tehtiin jatkosuunnitelmia. Toimintaryhmän sisäiseen viestintää osallistuttiin sähköpostitse ja osallistamalla henkilöstöpalaveriin.

HANKKEEN TULOKSET, HAVAINNOT, KOKEMUKSET JA ARVIOINTI

Hankkeen tulokset

Hankkeen aikana saatiin hyvin kehitettyä ikäihmisten ammatillista ja myös toimeksiantosuhteista perhehoitoa Lapin alueella. Ammatillisen ikäihmisten perhehoidon mallia kehitettiin tekemällä ammatillisen perhehoidon opas ja mallinnus, laatimalla Lapin hyvinvointialueelle uusi ammatillisen perhehoidon toimintaohje ja levittämällä tietoa ja kokemuksia ammatillisesta perhehoidosta ja sen hyvistä käytännöistä. Edellisessä hankkeessa laadittuja perhekodin kustannuslaskentapohjia päivitettiin uusilla hyvinvointialueen hyväksymillä palkkioilla, kulu- ja kilometrikorvauksilla ja vuorokausihinnoilla. Ammatillisen perhehoidon opas, mallinnus, kustannuslaskentapohja ja hankkeessa tehty perhehoidosta kertova podcast ovat jatkossa hyviä työkaluja perhehoidon aloittamista suunnittelevalle ja yritysneuvontapalveluja antaville. Hankkeessa tuettiin ja ohjattiin ammatillisia ja myös toimeksiantosuhteisia perhehoitajia. Hankekunnissa avattiin uusia toimeksiantosuhteisia perhekoteja hankkeen aikana ja uusia kiertäviä perhehoitajia aloitti kunnissa. Perhehoitajia onkin nyt toiminnassa kaikissa hankealueen kunnissa lukuun ottamatta Utsjokea, jossa kuntatoimijoiden vaihtuvuus ja perhehoitoon sopivien henkilöiden löytymisen vaikeus ovat osaltaan vaikeuttanut perhehoidon käynnistymistä kunnassa.

Yrityksistä huolimatta yhtään yrittäjää ei saatu hankkeen aikana perustamaan ammatillista ikäihmisten perhekotia. Ajankohta tähän oli huono, koska sosiaali- ja terveydenhuollossa oli erittäin haasteellinen vuosi 2022. Työvoimapula, koronapandemian jälkeinen väsymys, lakkojen uhka ja hyvinvointialueiden valmistelu toivat monia pelkoja sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten työelämään eikä rohkeutta riittänyt yrittäjäksi ryhtymiseen uudelleen palveluun. Tänä vuonna tilanne on jo toisenlainen, koska hyvinvointialueella on uudet toimintaohjeet sekä ammatilliseen että toimeksiantosuhteiseen perhehoitoon käytössä ja toimintoja vakiinnutetaan. Hyvinvointialueen strategiassa on tavoitteena myös ikäihmisten perhehoidon kehittäminen edelleen. Hankkeen määrälliset tavoitteet muiden kuin uusien ammatillisten perhekotien osalta ylitettiin. Kaikille avoimiin infotilaisuuksiin osallistui paljon kiinnostuneita kuulijoita. Infotilaisuuksien lisäksi tietoa perhehoidosta jaettiin some-kanavien, lehtiartikkelien ja podcastin avulla. Koulutukseen osallistuneiden määrän tavoite ylitettiin moninkertaisesti vaikkakin monet koulutustilaisuuksiin ja valmennuskursseihin osallistujat olivat enemmän kiinnostuneita toimeksiantosuhteisesti ikäihmisten perhehoidosta. Valmennuksesta kiinnostuneita ilmoittautui hankekunnista vielä hankkeen loppuvaiheessakin.

Hankkeessa annettiin paljon ohjausta ammatillisille ja toimeksiantosuhteisille perhehoitajille sekä sotealan palveluyrittäjille ja yritystoimintaa suunnitteleville. Erityisen paljon ohjaustarvetta tuli hyvinvointialueen käynnistymisen yhteydessä sekä toimivilla perhehoitajille että kunnissa toimivilla palveluohjaajilla.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

Hankkeessa tehtiin valtakunnallista ja alueellista yhteistyötä ikäihmisten perhehoidon kehittämiseksi. Tulevaisuuden sote-keskus hankkeen suunnittelijan kanssa toteutettiin monia hanketoimia yhdessä ja hän vei perhehoidon asioita hyvinvointialueen valmisteluun, jossa hän oli omalta osaltaan mukana. Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan ikäihmisten perhehoidon koordinaattoreiden ja Kiteen kansanopiston valmennuksesta vastaavien kanssa pidettiin säännöllisesti yhteistyökokouksia ja osallistuttiin toistemme järjestämiin koulutuksiin. Itä-Suomen toimijoilla on enemmän perhekoteja ja heillä on pidemmältä ajalta kokemusta perhehoidon kehittamisestä kuin meillä Lapissa. Yhteinen kehittäminen säästää kaikkien resursseja. Perhehoitoliiton asiantuntijat ovat olleet mukana monissa hankkeen koulutustilaisuuksissa ja he ovat tuoneet tietoa monista hyvistä käytänteistä, joita muualla Suomessa on käytössä.

Hankkeen aikana jatkettiin aikaisemmissa hankkeissa aloitettua ja Tulevaisuuden sote-keskus-hankkeen jatkamaa ikäihmisten perhehoidon verkostotapaamisten järjestämistä. Perhehoitajille oli tärkeää saada keskustella ajankohtaisista asioista toistensa kanssa ja vaihtaa kokemuksia perhekotien arjen tapahtumista. Tapauksissa he saivat myös tietoa esim. hyvinvointialueen valmistelusta hanketoimijoilta. Hanke aloitti myös valtakunnallisesti ammatillisten ikäihmisten perhehoitajien verkostotapaamiset. Näissä tapaamisissa vaihdettiin kuulumisia perhehoidon yrittäjän arjesta ja mietittiin, miten ammatillista ikäihmisten perhehoitoa voisi tukea ja kehittää. Hyvinvointialueiden aloitettua toimintansa, verkostoissa keskusteltiin paljon ajankohtaisista ongelmista asiakasvirtoihin ja maksatuksiin liittyen, vertailtiin kokemuksia eri alueilta ja pohdittiin omia vaikutusmahdollisuuksia.

Elinkeinotoimijat ja ikäihmisten perhehoito

Hankkeen aikana järjestettiin koulutusta sotealan yrittämisestä kiinnostuneille ja yritysneuvojille. Sote-alan yrittäjäyys vaatii myös neuvojalta erityisosaamista. Sosiaali- ja terveysalan lainsäädäntö on laaja ja toimiala on luvanvaraista ja tarkasti säädeltyä. Paikallisella Leader-ryhmällä on alueen tuntemusta ja elinkeinotoiminnan kehittämiseen liittyvää osaamista, johon kannattaa yhdistää sosiaalialan yritystoiminnan osaamista ja saada tuettua lisää myös yksityisiä ammatillisia perhekotiyrityksiä harvaan asutuille alueille. Liian paljon soteala nähdään edelleen vain julkisen tahon tuottamaksi eikä nähdä siinä pienimuotoisen yritystoiminnan mahdollisuuksia.

ELY-keskukset eivät oman linjauksensa mukaisesti myönnä tukea sosiaali- ja terveysalan yrityksille. Tämä on valitettavaa pienten paikallisesti toimivien perhekotiyrityksien kannalta. Isot kansalliset ja monikansalliset yksityiset hoivayritykset eivät ole kiinnostuneita ostamaan pieniä harvaan asutuilla alueilla toimivia perhekoteja eivätkä tukirahat näin ollen menisi hukkaan. Ikäihmisten perhekotitoiminnassa voi lain mukaan olla vain sellainen määrä asukkaita, josta saaduista vuorokausihinnoista perhehoitajat itse saavat elinkeinonsa eikä voittoa synny isoille hoivayrityksille, vaikka ne olisivat omistajana. Tukien myöntäminen madaltaisi kynnystä ryhtyä ammatilliseksi perhehoitajaksi siinä tapauksessa, jos toimintaa varten pitäisi ostaa isompi talo tai remontoida tiloja. Tukien myöntäminen toisi myös jatkuvuutta ammatilliselle ikäihmisten perhehoidolle myös harvaan asutulla maaseudulla.

Ikäihmisten perhehoitoon sopivat talot, kiinteistöt ja tilat

Ikäihmisten perhekodiksi sopii tavallinen omakotitalo, joka on tarpeeksi tilava. Perhekoteja onkin avautunut perhehoitajien omiin koteihin pienilläkin tilajärjestelyillä. Perhehoitaja voi omistaa talon tai olla siinä vuokralalla. Asukkailla ei tarvitse olla kaikilla omaa WC:tä eikä sprinklereitä vaadita paloturvallisuuden kannalta, kuten ikäihmisten hoivakodeilta. Arvioitaessa talon sopivuutta perhehoitoon tarkastellaan tiloja toimivuuden ja turvallisuuden kannalta samalla tavoin kuin ikäihmisten omiakin koteja. Tilojen tulee olla mahdollisimman

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

esteettömät, jotta ikäihminen pääsee liikkumaan omatoimisesti ja turvallisesti. Valaistukseen, lattiapintoihin ja mattoihin kiinnitetään huomiota. Ulkoportaiden yhteyteen voidaan rakentaa liuska, jotta myös rollaattorilla kulkeva pääsee omatoimisesti liikkumaan ulos. Paras tilanne on, että perhekodin kaikki tilat ovat samassa tasossa. Jos perhehoitajan omat makuutilat ovat eri kerroksessa kuin asukkaiden makuuhuoneet, tarvitaan hälytysjärjestelmä. Asukas voi öiseen aikaan pyytää tarvittaessa apua perhehoitajalta rannekkeen nappia painamalla. Tilojen tulee olla myös siistejä ja kodikkaasti sisustettuja. Jatkuvan perhehoidon asukkaalla tulee olla mahdollisuus sisustaa oma huoneensa omilla kalusteilla ja tavaroilla. Talossa tulee olla tarpeellinen alkusammutusvälineistö. Palo- ja pelastusviranomaisten kanssa yhteistyössä laaditaan myös perhekodin poistumisturvallisuusselvitys. Perhehoitolain mukaan toimeksiantosuhteiseen perhekotiin voidaan hankkia käynnistämiskorvauksella erilaisia tavaroita tai tehdä pieniä muutostöitä, joita tarvitaan perhehoitotoiminnan aloituksessa. Hyvinvointialueen kanssa sovitaan käynnistämiskorvauksen käyttämisestä esimerkiksi hälytysjärjestelmään, luiskan rakentamiseen, huonekalujen tai kodinkoneiden hankintaan.

Ikäihmisten perhekoteja on perustettu myös asuinkäyttöön remontoituihin entisiin kyläkouluihin, asuntoloihin tai hoivakoteihin. Nämäkin tilat arvioidaan samoilla perusteilla kuin omakotitalot esteettömyyden, turvallisuuden ja viihtyvyyden kannalta. Tällaisissa rakennuksissa on usein paljon tilaa ja useita WC-tiloja. Joissakin kiinteistöissä pesutilat ja sauna on täytynyt rakentaa tilojen yhteyteen.

Kunta tai yksityinen voi omistaa ikäihmisten perhehoitoon sopivia tiloja tai tiloja, joita voidaan helposti remontoida perhehoitoon sopiviksi. Joskus löydetään ensin sopiva tila ja tarjotaan sitä vuokrattavaksi ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneille henkilöille. Joissakin kunnissa on asuinrivitalosta remontoitu isommat tilat perhekotikäyttöön poistamalla asuntojen väliseiniä ja yhdistämällä useampi asunto. Mahdollista on myös jostakin isommasta rakennuksesta, esimerkiksi hoivakodista, remontoida yksi siipirakennus ikäihmisten perhekotikäyttöön. Perhekotitoimintaa voidaan aloittaa monissa olemassa olevissa erilaisissa kiinteistöissä ja usein tarvitaan kohtalaisen pieniä muutostöitä. Toimeksiantosuhteisen ikäihmisten perhekodin tilat hyväksyy hyvinvointialue. Ammatilliseen ikäihmisten perhehoitoon toimiluvan antaa aluehallintovirasto ja tarkastaja käy arvioimassa tilojen sopivuuden ikäihmisten perhehoitotoimintaan.

Kokemuksiemme perusteella sopivien tilojen löytyminen ikäihmisten perhekotitoimintaan vaatii eri tahojen yhteistyötä. Sotealan toimijat etsivät sopivia henkilöitä valmennettavaksi perhehoitoon ja valmennettavilla voi olla oma talo, joka sopii perhehoitoon. Tarvitaan kuitenkin muidenkin alojen toimijoita esim. elinkeinotoimista ja kiinteistöjen hallinnoinnista, jotta saadaan perhehoitoon sopivat, jo olemassa olevat tilat ja perhehoitoon sopivat henkilöt kohtaamaan. Hankkeemme aikana käytiin arvioimassa hankekunnissa erilaisia tiloja ja kiinteistöjä ikäihmisten perhehoitoon sopivuuden kannalta. Heti suunnittelun alkuvaiheessa on tärkeää käydä arvioimassa mahdollista kiinteistöä, jotta aikaa ei kulu hukkaan. Jatkossa onkin tärkeää, että hyvinvointialueelta löytyy resursseja myös tilojen nopeaan arvioimiseen, koska kenenkään omistamia tiloja ei voi pitää odottelemassa vaan tilaisuuksiin pitää tarttua heti.

Alueellisen perhehoidon koordinoinnin järjestäminen

Perhehoidon alueellista järjestämistä varten tarvitaan henkilöstöresurssi koordinointiin ja koordinoinnin ohjausryhmä sekä perhehoidosta vastaavat nimetyt työntekijät huolehtimaan käytännön toimivuudesta perhekodeissa. Perhehoidon järjestämisestä ja tuottamisesta vastaavien tahojen välille tarvitaan selkeä vastuun- ja työnjako sekä perhehoitajien ja perhehoidossa olevien henkilöiden osallisuuden ja asiantuntemuksen varmistavia toimintakäytänteitä. Mitä perhehoidon muotoja ja aikuisten palvelumuotoja kannattaisi yhdistää sa-

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

maan alueelliseen koordinointiin? Itä-Suomessa ikäihmisten perhehoitoa on esimerkiksi yhdistetty kaikenikäisten omaishoidon ja henkilökohtaisen avun kanssa. Aikuisten perhehoidon koordinointi voisi käsittää myös kehitysvammaisten ja mielenterveyskuntoutujien perhehoidon koordinointia. Perhehoidon etuja on nähty myös näiden ikääntyvien ryhmien kohdalla ja kysyntä on lisääntynyt. Suomessa on kymmenen alueellisesti eri tavoin järjestettyä ikäihmisten perhehoidon koordinointia. Näitä malleja kannattaisi hyödyntää.

Arviointia ikäihmisten perhehoidon nykytilanteesta ja jatkokehittämisestä Lapin alueella

Hankeaikana kiinnostus ikäihmisten perhehoitoa kohtaan on edelleen lisääntynyt. Päättäjät ja toimijat ovat huomanneet myös perhehoidon kustannustehokkuuden ja sen, että ikäihmiset pysyvät perhehoidossa paremmissa kunnossa ja virkeinä pidempään ja tarvitsevat ehkä vain vähän aikaa ympärivuorokautista laitoshoidoa elämänsä loppuvaiheessa. Perhehoidon tarve välimuotoisena ikäihmisten asumis- ja tukipalveluna kasvaa tulevina vuosikymmeninä koko ajan ikääntyneiden määrän kasvaessa. Kustannustehokkaita hoitomuotoja tulee lisätä ja käyttää tehokkaasti. Pula sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista tulee jatkossakin vaivaamaan erityisesti ikäihmisten palvelujen järjestämisessä. Perhehoitoon on mahdollista työllistää ikäihmisten hoivaan sopivia henkilöitä, joilla ei ole pohjakoulutusta. Perhehoidossa on monta muotoa ja tapaa tehdä, siihen voi työllistyä osa-aikaisesti täsmätyökykyiset, alanvaihtajat ja eläköityvät henkilöt. Perhehoidosta voi saada elinkeinoa yrittäjänä kokoaikaisesti tai muun elinkeinotoiminnan ohella.

Ikäihmisten perhehoitoa on Lapissa kehitetty Leader Pohjoisin Lappi ry:n hallinnoimissa hankkeissa. Tämä on ollut ainutlaatuista. Muualla Suomessa perhehoidon kehittämishankkeet ovat olleet Sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamia tai ESR-rahoitteisia. Leader-ryhmän hallinnoimissa hankkeissa olemme saaneet vahvan yhteyden alueen elinkeinotoiminnan tukemiseen. Yhteistyötä on tehty muiden maaseutuelinkeinoja ja kylien yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia kehittävien toimijoiden kanssa ja se on laajentanut näkemystä ikäihmisten perhehoidon mahdollisuuksista. Yhteistyö julkisen sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden kanssa on ollut myös hyvää. Ikäihmisten perhekoteja onkin saatu toimintaan eri puolille Lappia ja myös moneen kylään kauptunkien ja kuntakeskusten lisäksi. Hankkeessa on myös ohjattu sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia perustamaan yksityisiä kotiapu- ja hoivapalveluja sekä kotona asumisen tukipalveluja tarjoavia yrityksiä sinne, missä yksityisiä palveluita on vaikea saada. Myös toimeksiantosuhteiset perhehoitajat ovat rohkaistuneet aloittamaan yksityistä yritystoimintaa.

Perhehoidon mahdollisuuksia alueellisten palvelujen saatavuuden ja lähipalvelujen turvaamiseksi ei ole kokeemuksemme mukaan vielä tarpeeksi huomattu. Perhekoti voisi harvaan asutulla alueella tarjota monipuolisesti ja joustavasti erilaisia palveluja, se voisi toimia eräänlaisena resurssikeskuksena harvaan asutulla alueella. Perhehoidon mahdollisuuksia eri hoivamuotojen taitekohdissa ei ole myöskään tarpeeksi vielä huomattu. Toipilas aika erikoissairaanhoidon jälkeen olisi kustannustehokasta ja ikäihmiselle kuntouttavaa viettää perhekodissa. Yksinäisyys, turvattomuus ja kotona pärjäämättömyys tuo ikäihmisiä toistuvasti päivystyspoliklinikoille ja johtaa usein väliaikaisiin hoitoratkaisuihin ja lisäkustannuksiin. Ikäihmisen omaan kotiin annettavan perhehoidon ja muiden eri perhehoidon muotojen mahdollisuuksia ei ole tarpeeksi hyödynnetty ikäihmisten turvattomuudesta johtuvia ongelmia ratkaistaessa.

Hyvinvointialueen aloittamisen myötä hyväksyttiin koko Lappia koskevat yhtenäiset ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeet, jotka lisäävät tasapuolisuutta ja turvaavat perhehoidon laatua. Hyvinvointialueen organisoiminen ikäihmisten palveluissa ja maksukäytänteiden vakiintuminen olivat alussa hidasta ja toivat huolta perhehoitajille. Käytännössä he huomasivat alussa asiakkaiden sijoittamisen perhekoteihin siirtyvän tai koko-

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

naan tyrehtyvän vähäksi aikaa. Tämä vaikutti heidän toimeentuloonsa, kuten aikaisemmin henkilöiden vaihtuessa kuntien palveluohjauksessa oli saattanut käydä. Palveluohjauksen voidaan sanoa olevan ns. perhehoidon kulmakivi; ilman asiakkaita ei ole myöskään perhehoitoa. Siksi on erityisen tärkeää, että palveluohjaus saa tarvitsemansa tuen ja tiedon perhehoidosta. Haasteet osoittavat, että ikäihmisten perhehoito ei vielä ole vakiinnuttanut täysin paikkaansa palvelujärjestelmässä eikä sitä aina tarjota ensisijaisesti sellaisille ikäihmisille, joille jokin perhehoidon muoto olisi sopiva. Alueellisen koordinoinnin järjestäminen toisi myös asiakasohjautuvuuteen lisää tehokkuutta niin, että ympärivuorokautista laitoshoidoa edullisemmat ja ikäihmiselle sopivat perhehoidon muodot olisivat sujuvasti käytössä ja perhekotien asiakaspaikat täytettyinä.

Ikäihmisten perhehoidon Lappiin sopivien mallien ja toimintamuotojen sekä koko Lappia koskevan alueellisen yhteistyön kehittäminen edelleen on tärkeää. Perhehoitajana aloittamisen kannalta palkkio- ja sopimusjärjestelmän ja toimintaohjeiden sekä sääntöjen selkeys ja kannustavuus ovat tärkeitä. Perhehoitajien tuki ja ohjaus sekä osaamisen mm. täydennyskoulutusten järjestäminen olisi hyvä saada alueellisesti koordinoituna. Erilaisia perhehoidon ja monialayrittäjyyden malleja tulisi edelleen kehittää ja kokemuksesta saatua tietoa kuvata. Yhteiskunnan muutoksissa yritysten joustavuus on elinkeinojen ja toisaalta palvelujen säilymisen kannalta tärkeää. Tiedon levittäminen eri perhehoidon muodoista, toimeksiantosuhteisesta ja ammatillisesta perhehoidosta ja niiden eroista ja erityispiirteistä on jatkossa edelleen tärkeää. Tietoa perhehoidosta ja sen eri muotojen mahdollisuuksista tarvitsevat myös sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaiset ja päättäjät. Alan oppilaitosten tulisi sisällyttää ikäihmisten hoivan opetusohjelmaansa myös perhehoito.

Erytisen tärkeää olisi jatkossa löytää ja rekrytoida ikäihmisten perhehoitoon sopivia henkilöitä, jotka voivat tarjota perhehoidon eri muotoja kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti omissa tai muiden omistamissa tiloissa. Perhehoidon tehtävät sopivat monille henkilöille; ilman koulutus pohjaa oleville, sosiaali- ja terveysalan ammattilaisille, osatyökykyisille, alan vaihtajille sekä maaseutuyrittäjille muun elinkeinotoiminnan ohheen. Perhehoidon ennakkovalmennukset tulisi jatkossa järjestää Lapissa säännöllisenä kurssitoimintana ja näin turvata jatkuvuus koko palvelumuodon kannalta. Tämä varmistaisi sitä, että ikäihmisten perhehoidosta kiinnostuneet kaikista kunnista pääsisivät joustavasti suorittamaan ennakkovalmennuksen ja aloittamaan perhehoitotoiminnan omissa sijaintikunnassaan sekä tarjoamaan perhehoitoa koko hyvinvointialueelle.

Tulevaisuudessa tarvitaan lisää toimeksiantosuhteisia ikäihmisten perhekoteja ja lisää ammatillisia perhekoteja, joista ikäihmiset voivat ostaa myös itse palveluja ja joihin ikäihmiset voivat tulla myös muualta Suomesta. Ammatillinen ikäihmisten perhehoito yksityisen sosiaalialan palveluna tarvitsee erityisesti kehittämistyötä ja perhehoitoyrittäjät käytännönläheistä ohjausta ja tukea varsinkin aloitusvaiheessa. Perhehoitoyrittäjät ovat usein sosiaali- ja terveysalan ammattilaisia, eikä heillä ole välttämättä aikaisempaa kokemusta minäkään alan yrittämisestä tai yrityksen kannattavasta talouden hoidosta. Hyvinvointialueen tulisi sujuvasti sijoittaa palveluohjauksen kautta ikäihmisiä ammatillisiin perhekoteihin ja vuorokausihinnoittelu tulisi olla kannattavalla tasolla. Toimiluvan hankkiminen alussa maksaa ammatilliselle perhekodille 4 500 euroa ja erilaisista hankinnoista sekä mahdollisista muutostöistä esim. määräysten mukaisten ramppien rakentamisesta tulee mahdollisesti kuluja toiminnan alussa riippuen tilojen varustelutasosta. Markkinoinnista tulee myös kuluja, varsinkin jos halutaan panostaa myös itsemaksavien asiakkaiden saantiin perhekotiin. Suurin ongelma niin toimeksiantosuhteisessa kuin ammatillisessa ikäihmisten perhehoidossa on edelleen, ettei sitä tunneta tarpeeksi Lapin väestön eikä sotealan ammatillistenkaan keskuudessa eikä se ole vielä vakiintunut täysin sujuvasti osaksi ikäihmisten palvelujärjestelmää. Ammatillisella perhekodilla tulisi olla myös resursseja palvelujen markkinointiin laajalle alueelle. Sijoittajan kannalta ammatillisesta perhekodista on helppoa ja sujuvaa ostaa

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi

palveluita vuorokausihinnalla. Yrittäjä huolehtii tilojen varustelusta ja sijaisten hankkimisesta ja kuluista. Hyvät kokemukset perhehoidosta lisääntyvät kuitenkin koko ajan ja välimuotoisen asumisen hyödyt ja kustannustehokkuus on huomattu toimijoiden ja päättäjien keskuudessa.

Väestö ikääntyy Lapissa muuta maata nopeammin ja ikäihmisten määrä kasvaa. Ikäihmisten hoivan tarpeen ratkaiseminen ei voi ikäihmisten perhehoidonkaan osalta olla vain sosiaali- ja terveysalan ja Lapin hyvinvointialueen ongelma vaan sen ratkaisemiseen tarvitaan laajasti muiden yhteiskunnan aloja, kunnan ja hyvinvointialueen toimijoiden ja päättäjien ja erilaisten yhteisöjen yhteistyötä ja yhteistä kehittämistä sekä erilaisien rahoitusmallien hyödyntämistä.

Yhteenvetona ikäihmisten perhehoidon edelleen kehittämiseksi Lappiin tarvitaan:

- Ikäihmisten perhehoidon alueellista koordinointia, joka huolehtii, että perhehoito on tiiviisti osana palvelujärjestelmässä, huolehtii valmennusten järjestämisestä Lapissa ja perhehoitajien saamasta tuesta, ohjauksesta, täydennyskouluttamisesta sekä perhehoidon valvonnasta
- Tiedottamista ikäihmisten perhehoidosta ja sen eri muodoista eri kohderyhmille
- Sopivien henkilöiden etsimistä ja rekrytoimista ikäihmisten perhehoitoon
- Ikäihmisten perhehoitoon sopivien tilojen etsimistä
- Yritysneuvontapalvelujen tiedon lisäämistä ammatillisesta perhehoidosta yrittämisen muotona
- Yhteistyötä eri toimialojen ja tahojen välillä Lapissa ja hyvien käytäntöjen hyödyntämistä muualta Suomesta
- Kehittämishankkeita erilaisia rahoitusmalleja hyödyntäen, jotta saataisiin resursseja edelleen kehittämään ikäihmisten perhehoidosta monipuolinen, laadukas, joustava ja kustannustehokas palvelumuoto ja elinkeino Lappiin

Ohjausryhmän lausunto hankkeen toteutuksesta:

Ohjausryhmän mielestä hanke on onnistunut hyvin, vaikka uutta ammatillista perhekoteja ei saatu hankkeen aikana alueelle. Aika on ollut haasteellinen. Sotealan palkkaneuvottelut ja lakon uhka, koronan jälkivaikutukset sekä uuden hyvinvointialueen tulo rasittivat sotealan ammattilaisia hankkeen aikana. Hankkeella on kuitenkin tavoitettu paljon ihmisiä ja uusia toimeksiantosuhteisia perhekoteja saatiin alueelle. Projekti-päällikkö ja sotealan yritysneuvoja ovat onnistuneet hyvin työssään. Tärkeää hankkeessa on ollut monitoimisuus. Hanke on ohjausryhmän mielestä hyvä malli myös muille Leader-ryhmille. Hakijan mielestä hanke on sujunut suunnitelmien mukaisesti.

Raportin laatija: projektipäällikkö Tuulikki Ahola

Liitteet erillisinä tiedostoina:

- Liite 1. Ikäihmisten ammatillisen perhehoidon opas
- Liite 2. Ikäihmisten ammatillisen perhehoidon mallinnus
- Liite 3. Esimerkki ikäihmisten perhekodin esitteestä
- Liitteet 4–10 Lehtiartikkelit

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin

LEADER

Pohjoisin Lappi